

בענין דברים האסורים בימי הספירה
ר' אריה ליבוביץ

I. Introduction.

A. Basis for these customs of mourning.

1. גמרא יבמות דף סב - Rabi Akiva's students died.
2. ערוך השלחן סימן תצ"ג סעיף א' - other tragedies also happened during this time.

B. Which days are days of mourning?

1. Opinion of the ב' א' - ב' א' - first 34 days.
2. Opinion of the רמ"א שם - first 33 days.
3. Opinion of Tosafos as quoted by באור הלכה סימן תצ"ג - 34 days that we don't say תחנון.
4. Opinion of Arizal quoted by שערי תשובה סימן תצ"ג סק"ח - the entire sefirah period.
5. Slight variations quoted by אגרות משה אר"ח א' סימן קנ"ט - starting from day one of Rosh Chodesh and stopping for ג' ימי הגבלה, everything but Rosh Chodesh and Lag B'omer.

C. The difference between the periods of ספירה and the three weeks.

1. Rav Ovadia Yosef א' שליט"א (ל' סימן ל') - time of tragedy - time of holiness.
2. Rabbi Eider - The טור סימן תצג says not to have too much simcha - in סימן תקנ"א he says to minimize simcha.

II. Listening to Music.

A. The general prohibition to listen to music.

1. The prohibition - משנה סוטה דף מת - music is forbidden after destruction of beis hamikdash. גמרא גיטין דף ג - singing without music is also forbidden if accompanied by wine.
2. The halacha.
 - a. באר - שבת זמירות - it is always forbidden (possible exception of שבת זמירות)
 - b. רמ"א שם - maybe only forbidden for people who are used to hearing it constantly.
3. Why are so many people lenient?
 - a. to avoid depression. ש"ת חלקת יעקב אר"ח סימן ס"ד
 - b. songs that bring people closer to God are not included in the prohibition ש"ת שבט הלוי חלק ו' סימן ס"ט.
4. Background music.
 - a. שערים מצוינים בהלכה סימן קכ"ו אות ד' - permissible.
 - b. ש"ת שבט הלוי שם - prohibited.

B. The status of recorded music.

1. The generally assumed opinion - ש"ת ציץ אליעזר חלק ט"ו סימן לג - recorded voices are voices, recorded instruments are instruments.
2. The strict approach. ש"ת אז נדברו ח"ח סימן נח אות ג' - the player itself is an instrument regardless of what it is playing (וצ"ע לשיטתו לענין קול אשה)
3. Lenient approach (ש"ת חר"ד לעיל) - ש"ת חלקת יעקב (חר"ד לעיל) - the radio may be permitted because it could not have been part of the original prohibition - this would not help for sefirah.

C. Music during sefirah. מגן אברהם סימן תצ"ג ס"ק א' - dancing is forbidden.

1. stringent approach - If dancing is forbidden, certainly music is forbidden (and according to some radios with only voices are called musical instruments) - ערוה"ש תצג"ב, אגרו"מ - אר"ח א' סימן קס"ו, יחזה דעת חלק ג' סימן ל'
2. lenient approach - it only says dancing - there was never a decree against music, specifically slower songs that have a calming effect and would never lead to dancing is permissible - ספר אלה הם מועדי.
3. very lenient approach - שמעתי בשם הגר"מ ויילג שליט"א - there is no prohibition whatsoever - even listening to fast music היה בזמן הזה is not called להרבות בשמחה.
4. singing - אסור - שלמי מועד (להגרש"ז אועירבך זצ"ל) - singing that leads to dancing is אסור.

III. Shaving and Haircutting. many have a custom to prohibit טור סימן תצ"ג.

- A. What is רמב"ם הלכות אבל - מסכת שמחות פ"ז מ"א - תספורת? ה"ב sounds that facial hair is secondary.
- B. Is shaving permitted during sefirah?
 1. שולחן ערוך סימן תצ"ג סעיף ב' - forbidden to cut hair (most assume same applies to shaving)..
 2. נפש הרב עמוד קצ"א - it is like יב חודש and the שיעור גערה is a couple of days.
 3. מגן אברהם סימן - ספר ועלהו לא יבול (בשם ראש ישיבה אחד) - shave every Friday. based on תקנ"א (הר"ד במשנ"ב שם ס"ק לב.
- C. Exceptions to the prohibition.
 1. For business - אגרו"מ אר"ח ד"קב
 2. רמ"א תצ"ג"ב ומשנ"ב שם - בעלי ברית
 3. Chosson - דגול מרובה שם - even permissible on friday before aufruf.
 4. Going to a wedding. אגרו"מ אר"ח חלק ב' סימן צ"ה - depends if you would otherwise go (אגרו"מ אר"ח א' קנ"ט - see ש"ת חתם סופר אר"ח סימן קמ"ב). distinction between wedding and a bris.
 5. Rosh Chodesh - משנה ברורה תצ"ג סק"ה
 6. shaitels - like tailoring clothing (see יביע אומר below)

IV. Other forms of שמחה.

- A. celebration of wedding well after the fact - אגרות משה אצ"ט - without music it is permissible.
- B. friendly get togethers - ערוך השולחן תצ"ג"ב - permissible without music
- C. movies - unclear what the issue is
- D. buying new clothing/שהחינו/ משנה ברורה סק"ב - permissible. (see ש"ת יביע אומר ח"ג סימן כ"ו - possible distinction between fruits and clothing)
- E. new house - ציץ אליעזר י"ח"מ"א - permissible (although some chasidishe poskim are machmir)

1 - תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב

אמר: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמש, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושטאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר רב חמא בר אבא, ואיתמא ר' חייא בר אבין: כולם מתו מיתה רעה. מאי היא? א"ר נחמן: אסכרה.

2 - ערוך השלחן סימן תצ"ג סעיף א'

א' אלו הימים שבין פסח לעצרת מזהוק אצל כל ישראל זה שנות מאות רבות לימי דין וימי אבל מפני שכונן הקצור הזה מתו י"ב אלף זוגות תלמידי חכמים: תלמידי ר' עקיבא כראיתא ביבמות (ס"ג:) וכולם מתו בסתת אסכרא (סג) ועוד ראינו שעיקרי ימי הנזירות בשנות מאות שעברו בצרפת ואשכנז היו בימים אלו כמבואר מהפיוטים שעשו קדמונינו על שבהות אלו שבין פסח לעצרת והם מליאים קינים והנה והי ויש עוד פעמים על ימים אלו שהם ימי דין (מה"י, סק"ג):

3 - ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף ג

ביאור הענין דיש בזה שלש שיטות ובאר שתיים מהן שנקטום הפוסקים לדינא. והיו שיטה אחת דתלמידי ר"ע מתו ל"ד יום וראיה ממדרש שמתו מפסח עד פרוס עצרת והוא ט"ו יום קודם עצרת וכשתסיר ט"ו יום ממ"ט נשארו ל"ד יום שלמים שמתו אלא דמקצת היום ככולו ומשונה מסתפרין ביום ל"ד בבקר וה"ה לישא אשה מותר מכאן ואילך וזה דעת המחבר בס"א וס"ב אכן לדעת הרמ"א שם בס"ב משמע דס"ל דפסקו מלמות ביום ל"ג וכמו שכתב הגר"א שם ומקצת היום ככולו ולפי שיטה זו המנהג שאין מסתפרין מפסח עד יום ל"ג בבוקר ומשם והלאה עד עצרת מותר. שיטה שניה הוא מה שאומרים בשם התוספות דתלמידי ר"ע מתו ל"ג ימים שלמים דהיינו ביום שא"א תחנון לא מתו א"כ כשתוציא שבעת ימי הפסח דהיינו מיום שני של פסח ועוד ששה שבתות ושני ימים ר"ח אייר ויום א שלא מתו א"כ הרי נשארו ל"ג שלימין שמתו ולפ"ז מתו עד עצרת ולגד אלו הל"ג ימים קבלו ישראל ע"ע קצת אבילות ל"ג ימים (אלא שיום אחד מהן יש להקל במקצת יום דהוא ככולו ובחרו ביום ל"ג בעומר ואולי מאיזה טעם. פמ"ג) לענין ספירה ונשואין דהיינו לנכות ממ"ט יום של העומר ט"ז ימים הראשונים דהיינו מיום שני של פסח עד יום שני של ר"ח אייר יש ט"ז ימים שאותן ימים מקילין בהן ונשארו ל"ג שלימין עד עצרת ומתאבלין בהן ולפ"ז אותן שמסתפרין מל"ג ואילך וגם בר"ח אייר טעות הוא בידם דליכא ל"ג יום והוה כונת המחבר:

4 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף א

נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא; אבל לארס ולקדש, שפיר דמי, ונשואין נמי, מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו. הגה: מיהו מל"ג בעומר ואילך הכל שרי (אבודרהם ב"י ומנהגים).

5 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף ב

נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות, ואין להסתפר עד יום ל"ד בבקר אלא א"כ חל יום ל"ג ערב שבת שאז מסתפרין בו מפני כבוד השבת. הגה: ובמדינת אלו אין נוהגין כדבריו, אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון (מהר"ל ומנהגים). ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב (מהר"ל). מיהו אם חל ביום ראשון, נוהגין להסתפר ביום ו' לכבוד שבת (מהר"ל). ומי שהוא בעל ברית או מל בנו, מותר להסתפר בספירה לכבוד המילה. (הגהות מנהגים).

6 - שערי תשובה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף ג

מקומות - ובשם האר"י ז"ל כתבו שלא להסתפר כלל עד ערב חג השבועות ע"ש וכ' באגרות הרמ"ז סוף סי' ב' שלפי מנהג האר"י ז"ל אפ"ל אם יזדמן ברית מילה אין להסתפר בכל זמן העומר:

7 - שו"ת אגרות משה חלק או"ח א סימן קנט

בדבר הנישואין בימי הספירה בכאן נוא יארק וברוקלין י"ח אדר תשי"ח. מע"כ ידידי הרה"ג ר' יהושע אפעלבוים שליט"א נשיא ועד הרבנים דפלעטבוש ולכל החברים הרבנים החשובים מועה"ר שליט"א. בדבר הנישואין בימי הספירה בכאן נוא יארק וברוקלין שנתקבצו אנשים מכל המקומות אשר היו המנהגים משונים שבעצם יש לכל אחד לעשות כמנהג המקום שבא משם משום דהוי כשני ב"ד בעיר אחת שליכא

משום לא תתגודדו וגם מהרבה מקומות נשכחו מנהגם ורוצים כתר"ה לידע דעתי העניה אך להתנהג.
והנה מצינו בענין זה הרבה מנהגים חלוקים דהמחבר /אר"ח/ בס"ל תצ"ג סעי' ב' כתב שאין להסתפר עד ל"ד
בבקר. ויש נוהגין כפי שמשמע מרמ"א שלא להסתפר רק עד ל"ג בבקר. ויש נוהגין להסתפר עד אחר ר"ח אייר
ואח"כ אין מסתפרין עד ערב שבעות חוץ מל"ג בעומר כדאיתא ברמ"א סעי' ג' ובמג"א סק"ה. ויש שמסתפרין עד א'
דר"ח אייר ואוסרין מא' דר"ח אייר עד ראשון של ימי הגבלה בבקר כדאיתא במג"א. ויש שהיו אוסרין מאחר אסרו
חג דפסח עד ר"ח אייר ומסתפרין בב' ימים דר"ח אייר ובל"ג בעומר ושאר ימי חדש אייר אוסרין ומסתפרין מר"ח
סיון ואילך כדאיתא במ"ב ס"ק ט"ו מסדור דרך החיים. ויש שאסרו כל הימים מפסח עד שבעות לבד ימי ר"ח דאייר
וסיון כדאיתא במג"א שם...

והנה מסתבר לע"ד שאין להחשיב תרתי דסתרי מתספורת לנישואין, דנישואין של בחור שהתירו לישא אף
בימי אבלו משום פ"ר וכן למי שיש לו בנים קטנים, ודאי אם לא היה מנהג מיוחד לאסור מלישא בימי הספירה לא
היינו למדין מאיסור תספורת ואף למי שקיים מצות פ"ר ובניו גדולים נמי עכ"פ יש מצוה בנישואין ולא היינו למדין
מאיסור תספורת. ולכן אף שנהגו גם לאסור נישואין אין להחשיב תרתי דסתרי מתספורת לנישואין והיה שייך
להנהיג באיזה מקום היתר לנישואין כשצריכין עד אחר ר"ח אייר או להתיר מר"ח סיון ולאסור תספורת בימים אלו.
ומצאתי מפורש כן בחת"ס חלק אר"ח סימן קמ"ב דמתספורת לנישואין אין סתירה זל"ז וליכא משום לא תתגודדו
ומטעם זה מתיר בעיר קטנה שלא יזדמן בשנה זו עוד חתונה בימי הספירה שיהיה סתירה לחתונה זו ואף במקומו
פרעשבורג שהיתה עיר גדולה לא היו מקפידין תחלה והיו מתירין בנישואין אף שבכל שנה היה תרתי דסתרי עד
שבא הגאון ר' משולם והנהיג לאסור עיי"ש. וטעם שהתירו נראה דכיון שבנישואין לאיש זה לא יהיה סתירה
מנישואין אחרים ומתספורת לא נחשב סתירה ומצד מנהג העיר הרי כל המנהגים מחשבון הל"ג ימים שוין ולא
נחשב שניי ולא איסור לא תתגודדות משום דעיקר המנהג הוא חשבון ל"ג ימים בכל אופן שהם כדבארתי
ולמחלוקת נמי לא חששו שהכל יבינו חלוק בין נישואין לתספורת ולא יאמרו שחולק על כולנו. אך מ"מ אסר זה
הגאון ר' משולם משום שעכ"פ נמצא שבעיר ליכא איסור לנישואין אלא כ"ט יום. וא"כ לא שייך זה אלא בעיר
שכולם זקוקים רק לרב אחד וצריך לעשות מצד העיר זמן אחד שלא יהיה מצד תקנת העיר תרתי דסתרי אבל בעיר
כנוא יארק /כניו יורק/ וברוקלין שנקבצו משם מכל המקומות ואין צורך מצד העיר לעשות מנהג אחד דהרי יש תרי
והרבה ב"ד לכן אף להגאון ר' משולם משגחין רק על איש זה וכיון שאצלו ליכא תרתי דסתרי בנישואין יש להתיר
בכל הימים שיש מנהג להתיר באחד משלשה המנהגים להגר"א ולהב"ח יש להתיר אף מל"ג בעומר ואילך כדבארתי.
ולשון החת"ס משמע שלא ברור לו איסור הגאון ר' משולם שכתב והרי קמן דעד הגאון הקילו פה בנישואין אפילו
בתרתי דסתרי אהדדי וכן בכמה ורוב מקומות ובתספורת החמירו עיי"ש חזינן מלשון זה דלא ברור לו לדינא
כאיסור של הגאון ר' משולם כיון שכתב שרוב מקומות לא סברי כותיה. ולכן אפשר שגם הגאון ר' משולם תיקן
בעירו רק לחומרא בעלמא. ולכן ודאי שבנוא יארק וברוקלין וכדומה שנקבצו שם מכל המקומות אין מקום להחמיר
כלל.

והנה החת"ס שם בתחלה כתב אלא לפי"ז לא יהיה המסדר קידושין או אחד מבני החופה מאותן שהיו
בחופה אחרת בזו השנה באופן שהוא תרתי דסתרי אף לא בעיר אחרת עיי"ש. והוא תמוה דודאי המסדר קידושין
וכל הקרואים רשאים להיות בחופה של מנהג המחבר ובחופה של מנהג הרמ"א כי אין האיסור על הקרואין
השמחים בהנישואין, דהא עושין סעודות נישואין בכל ז' הימים כשנשא בר"ח אייר ובל"ג בעומר אף שהן בימי
הספירה ונהי שעל החתן והכלה אין לאסור משום שהוא יו"ט שלהם ואיכא חיוב שמחה אבל על האחרים שאינן
יו"ט שלהם וליכא עליהם חיוב שמחה איך שמחים בסעודות הנישואין בימי הספירה אלא ודאי שהאיסור הוא רק
על החתן והכלה לבד וכשהן מותרין ליכא ממילא שום איסור על המסדר קידושין והקרואים. ומשמע שאף בעבר
ונשא שרשאין הקרואים לשמח עמו דהא איתא בש"ע סעי' א' שאם קפץ וכנס שאין עונשין אותו ואם יהיה אסור
לילך אל הסעודות ולשמחו אין לך עונש גדול מזה. וממילא כיון שבעיר זה הותר משום שליכא לחתן וכלה תרתי
דסתרי לעשות החופה בר"ח אייר ובעיר האחרת הותר לעשות בימי הגבלה משום שליכא שם תרתי דסתרי אין
מקום לאסור להמסדר קידושין ולהקרואים להיות על שתי החופות. ולכן צריך לומר שגם החת"ס לא אמר זה
למסקנא לדינא אלא רק בתחלה שכתב בטעם שיש להתיר בעיר קטנה משום שזה האיש שנשא לא סתר עצמו
ואיסורו רק משום לא תתגודדו דפג מורין וזה לא שייך שהרי השתא הכא ליכא מי שהורה כך ולכן אם הוא אותו
המסדר קידושין עצמו ואותן הקרואים הרי הורו להיפך ממה שעושה זה ואיכא לא תתגודדו דאף שהוראתם היה
לחתן וכלה שבעיר אחרת מ"מ כיון שבעצם הרי איכא לא תתגודדו אף כאן מתספורת לנישואין ורק שהיה סבור
עתה שאיסור לא תתגודדו הוא רק באותה המעשה ולא כשיש סתירה ממעשה אחרת שתלמי באותו טעם שהיו זה
רק סתירה בטעמים ולא בהמעשה ולכן כיון שבעצם איכא לא תתגודדו רק שחסר שיהיה זה ניכר גם במעשה לאין

ידעין הטעמים ע"ז סובר החת"ס שכיון שאותו המסדר קידושין והקראים היו על חופה אחרת הסותרת לזו גם במעשה אף שעליהם ליכא איסור והוראתם היה לעיר אחרת עכ"פ מוכיח זה להכיר בסתירת הטעמים שיש גם בעיר זו מתספורת לנישואין. אבל למסקנתו סובר שמתספורת לנישואין ליכא גם בעצם לא תתגודדו ולכן אינו כלום מה שהמסדר קידושין והקראים יהיו על ב' החופות כיון שלהם ליכא איסור והוראתם הוא לעיר אחרת ואין שום הוכחה על מקום זה. והיו מותרין להיות על שתי החופות...

ולכן למעשה יש להתיר לכתחלה לעשות נישואין עד אחר ר"ח אייר. וכן בל"ג בעומר בלילה וביום דזה שמחמיר הא"ר הובא במ"ב ס"ק י"א לא מסתבר כלל דנישואין ודאי קילי מתספורת כדכתב החת"ס והוכחת הא"ר מלא ראיתי שמקילין אינה ראייה דאדרבה על נישואין צריך מנהג מיוחד וברור שהנהיגו לאסור וזה לא ידוע ממה שלא ראה. וכן מותר מר"ח סיון ואילך. ואף שכתבתי שלהב"ח יש להתיר גם מל"ג בעומר ואילך מ"מ לכתחלה אין להתיר נגד שיטת הגר"א רק להספרדים הנהגים כהמחבר. ובשעה"ד גדול יש גם לאשכנזים להתיר מל"ג בעומר ואילך כהב"ח. והנני יודים, משה פיינשטיין.

8 - שו"ת יחוה דעת חלק ג סימן ל

אולם לאחר ההתבוננות נראה שיש חילוק גדול בין ימי חודש אב הנ"ל, לבין ימי הספירה, כי בחודש אב שאירעו בו חורבן בית המקדש ושאר פורעניות המבוארים במשנה בתענית (דף כ"ו ע"א), הוא זמן של אסון כללי לעם ישראל, ונקבע בכיה לדורות, שמגלגלים חובה ליום חייב, אבל ימי הספירה מצד עצמם אינם נחשבים לימי פורענות חס ושלום, אדרבה, כתב הרמב"ן (בפרשה אמור), שקדושת ימי הספירה כימי חול המועד. וראה עוד בזוהר הקדוש פרשת שמות (דף י"ב ע"א), ופרשת שלח לך (דף קע"ד ע"א). ומטעם זה הסכימו גדולי האחרונים שאע"פ שאין לברך שהחיינו בימי בין המצרים, כמ"ש בש"ע א"ח/סל תקנ"א, מכל מקום מותר לברך שהחיינו בימי הספירה על פרי חדש שמתחדש משנה לשנה, וכמו שפסק הגאון רבי יצחק למפרונטי בספר פחד יצחק, והובא להלכה בספר עקרי הד"ט (סימן כ"א אות י"ז), והעיד, שכן המנהג בגלילותיו. וכן העלה הגאון רבי מרדכי כרמי בספר מאמר מרדכי (סימן תצ"ג סק"ב). וכן פסקו בשו"ת דברי מלכיאל חלק ג' (סימן י"ג), ובשו"ת קרן לדוד (סימן קי"ט). וכן העיד הגאון רבי יצחק פלאג'י בספר יפה ללב חלק ב' (סימן תצ"ג סק"ב), שכן המנהג לברך שהחיינו אף בימי הספירה. וראה עוד בשו"ת לבושי מרדכי (מהדורא בתרא סימן קנ"ג), ובשו"ת ואמר מאיר (סימן ב'). ובדברינו בשו"ת יביע אומר חלק ג' (חלק אורח חיים סימן כ"ז) ע"ש. ואם כן מטעם זה נראה שמותר להיכנס לדירה חדשה, ולבנות ולסייד ולצייד הדירה, ובפרט בארץ ישראל שמצות ישיבתה שקולה כנגד כל המצות. ורק שמחה של נישואין שהיא שמחה יתירה הוזהרו להימנע ממנה בימי הספירה. וכן הוזהרו האחרונים למנוע ריקודים ומחולות ותזמורת בימי הספירה בסעודת הרשות. ולכן אף הנוהגים להקל לשמוע שירים בליווי כלי זמר דרך הרדיו בכל ימות השנה, עליהם להימנע מלשמוע כלי שיר בימי הספירה, וכמו שכתבו בשו"ת כפי אהרן אפשטיין (סימן נ"ב), ובשו"ת אגרות משה פיינשטיין (חלק אורח חיים סימן קס"ו), ובשו"ת מנחת יצחק חלק א' (סימן קי"א). וכ"כ הרב הגאון ר' אברהם דוד הורביץ בשו"ת קנין תורה ח"ב (סל צ"ט) ע"ש. אבל כניסה לדירה חדשה וכדומה, לא אסרו חכמים. ובאמת שאפילו מר"ח אב ואילך אין איסור להיכנס לדירה חדשה, וכמ"ש בשו"ת לבושי מרדכי קמא (חלק אורח חיים סימן ק"א), ורק משום ברכת שהחיינו כתב שיש להימנע ע"ש. אבל בימי הספירה שאפשר לברך שהחיינו, כמו שנתבאר, אין כל טעם להמנע מלהכנס לדירה חדשה, אף להרוחה. וראה עוד בשו"ת מנחת אלעזר ממונקאטש חלק ד' (סימן מ"ד).

9 - טור אורח חיים סימן תצג

נוהגין בכל המקומות שלא לישא אשה בין פסח לעצרת והטעם שלא להרבות בשמחה שבאותו זמן מתו תלמידי ר"ע

10 - טור אורח חיים סימן תקנא

משכנס אב ממעטין בשמחה

11 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף ג

ואותן מקומות שנוהגין להסתפר מל"ג בעומר ואילך, לא יסתפרו כלל אחר פסח עד ל"ג בעומר. ולא ינהגו בעיר אחרת מקצת מנהג זה ומקצת מנהג זה, משום לא תתגודדו (דברים יד, א) וכל שכן שאין לנהוג היתר בשתייהן. (ד"ע.)

12 - משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף ג

(טז) מקצת מנהג זה וכו' - ר"ל שמקצת בני אדם ינהגו כך ומקצת ינהגו כך:

(יז) היתר בשתייהן - דהיינו שינהג היתר עד ר"ח אייר כסברא אחרונה וגם ינהג היתר מל"ג בעומר ואילך עד עצרת כסברא ראשונה כיון ששתי קולות אלו סותרות זו לזו וכנ"ל אבל יכול לתפוס חומרי המנהגים דהיינו שינהג איסור מפסח עד ערב שבועות או עד יום א' של הגבלה חוץ מל"ג בעומר ואף שנהג ב' חומרות הסותרות זו לזו אינו ככסיל ההולך בחושך כיון שעושה כן רק מחמת ספק שאינו יודע איזה מנהג הוא העיקר ומ"מ א"צ לעשות כן אלא יכול לתפוס איזה מנהג שירצה ואין לו לחוש שמא מנהג המקום ההוא אינו כן דכיון שהוא רק מנהג בעלמא אין להחמיר בספיקא אבל אם ידוע לו מנהג המקום אין לו לשנות בין להקל ובין להחמיר [אחרונים]:

13 - תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מח עמוד א

משבטלה סנהדרין - בטל השיר מבית המשתאות, שטאמר: +ישעיהו כד+ בשיר לא ישתו יין וגו'.

14 - תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ז עמוד א

שלחו ליה למר עוקבא: זמרא מנא לן דאסיר? שרטט וכתב להו: +הושע ט'+ אל תשמח ישראל אל גיל בעמים. ולישלח להו מהכא: +ישעיהו כ"ד+ בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו! אי מההוא, ה"א ה"מ זמרא דמנא, אבל דפומא שרי, קמ"ל.

15 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקס סעיף ג

וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם; הגה: ויש אומרים דוקא מי שרגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר או בבית המשתה (טור), ואסור לשומעם מפני החורבן; ואפילו שיר בפה על היין, אסורה שטאמר: בשיר לא ישתו יין ישעיהו כד, טו וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקדוש ברוך הוא, על היין. הגה: וכן לצורך מצוה, כגון, בבית חתן וכלה, הכל שרי [תוספות וסמ"ג והגהות מיימוני].

16 - שו"ת חלקת יעקב א"ח סימן סד

א) בדבר מה שהעיר על תשובתי לק"ק אנטוורפן אי מותר להעמיד הרדיו מע"ש בשביל חולה עצב רוח שהזמרה לו לרפואה, והעליתי להתיר ואף לכל אדם יש צדדים להיתר, וכת"ה האריך לאסור שמיעת זמרת הרדיו אף בחול מטעם המבואר בגיטין ז' זמרא מנ"ל דאסור, וכן נפסק בשו"ע א"ח תק"ס דבין בפה ובין בכלי אסור, ומהא דחגיגה ט"ז אחר מאי, זמר יום לא פסק מפומי, וכן מהא דמבואר ברמ"א סי' נ"ג דש"ץ המרנן בשירי נכרים מוחין בידו לעשות כן, וברדיו יש שני איסורים מטעם זמר דאסור משום אבלות ומטעם שירי נכרים האסור מצד עצמו, וגם שירי עגבות ודברי חשק דמגרה יצה"ר ובשני איסורין מחמרין יותר, ומביא האי דברטנורא עירובין פ"ג דתרי שבותין גזרו אף ביהש"מ, ודעתו לאסור אף לחולה שאיב"ס, והאריך בזה.

ב) מי יתן והי' אשר יתכשר דרא להיזהר מבלתי שמוע זמרת הרדיו, אבל לדאבונינו העולם אינם נוהרים כלל בזה ורק חסידים ואנשי מעשה, וראיתי בני עלי' והם מועטים, וצריכין למשכוני אנפשי' להתיר וללמד זכות, ומי התיר שארי הדברים הנאמרים בשו"ע תק"ס לאסור משום אבלות לאחר החורבן, לבנות בנינים מהודרים מבלי לשייר אמה על אמה ובעניני עריכת השולחן ותכשיטי יעו"ש ועל' בחכ"א וז"ל וצ"ע שכל זה אין נוהגין כלל, וזמרת הרדיו עכ"פ יש לסמוך על שיטת רש"י ותוס' בגיטין דרק בבית המשתה על יין או שרגיל בכך כלשון הרמ"א כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, וכלשון התוס' גיטין ז' א' ד"ה זמרא, "שמתענג ביותר" ובהגהות מרדכי ריש גיטין דדוקא במשתה בלא אכילה הוא דאסור שכן דרך עכו"ם אבל במשתה של אכילה מותר, ומובא גם במשנ"ב להלכה, ומה שהביא משו"ע נ"ג משירי נכרים דאסור אינו ענין לכאן, דהא מבואר שם במג"א ס"ק ל"א דזה דוקא בניגון שמנגנים כן לע"ז, ובבאה"ט שם בשם ב"ח בתשובה ניגון שמיוחד בבית ע"ז וזה נוגע לאבק ואבזרהו דע"ז, אבל ברדיו ידוע שאינו זמרת ע"ז רק זמר סתם ויש רק חשש אבלות דאחר החורבן ועל זה אנו סומכין על שיטות הנ"ל להתיר, ואם לפעמים נשמע קול אשה או שירי חשק ועגבות ודאי היא דאסור וצריכין להיזהר. ויש עוד סברא גדולה להתיר כיון דבשעת הגזירה לאסור הזמרא מטעם אבלות לא היה עדיין הרדיו לא חל הגזירה על הרדיו וכחאי דב"י בס' י"ג מובא במג"א ומחצה"ש סוסי' ש"א וז"ל כיון דבימיהם דלא הי' גנאי לא אסרו חכמים אע"פ שבימינו איכא גנאי מ"מ לא נגזור ונחדש גזירה חדשה ונשאר בהיתרו, ואין זה דומה למין כלי זמר שיתחדש אע"פ שלא הי' בשעת הגזירה דודאי אסור משום דהגזירה היתה כל מיני כלי זמר, והסברא נותנת דאף כ"ז שיתחדשו בכלל, אבל הרדיו שאין רואים כלל המנגן ובא ממרחק רב עפ"י חדשות הטבע מיקרי פנים חדשות ואינו בכלל הגזירה, ואף שהיא רק סברא בעלמא ומי שירצה יכול לדחותה מ"מ סניף יש.

ג) מה שהביא דברי המשנה למלך פ"ד מהל' מלוה דתרי איסורי דרבנן כדאורייתא דמי, ודברי הברטנורא עירובין פ"ג דתרי שבותין גזרו אף בבין השמשות, על תוס' גיטין ע"ז ב' וברא"ש ור"ן דמתירין לשכ"מ ליתן גט בשבת אף שיש שני איסורין דרבנן אין קונין ואין מגרשין, ולא חשוב כדאורייתא דזדאי אסור כמבואר בר"ן שם להדיא, ועל מג"א תרנ"ח ס"ק ב' ומחצה"ש שם דעת מהרש"ל לחלק בין תרי איסורי דרבנן לחד ומג"א נראה דלא ס"ל כן, וברטנורא דמחלק בין שני שבותים לחדא, בהג' בני יששכר ובהג' רע"א שם באמת מקשים שם ע"ז, וגם הברטנורא שם לא קאמר סברא זו רק לר"א דאוסר טלטול הסכין ומסיים ואין הלכה כר"א, א"כ גם בזה אין הלכה וכהאי דתוס' קדושין ט"ו א' ד"ה ואידך, כי היכא דבהא אין הלכה כר"א, גם בהא דקאמר אין מעניקין אין הלכה כר"א, ועל תוס' שבת נ"ה ב' ד"ה וש"מ דיש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עוון ואע"ג דבמאי דקאמר אין יסורין לא איתנותב.

ד) מה שהעיר לפי שיטתו דהזמרא אסור אף בחול אם כן החדשות שברדיו אף שהם לו לתענוג והי' צריך להיות מותר בשבת כרמ"א רס"י ש"ז ואפה"כ אסור משום כיון דאם באמצע יתחיל לנגן יהיה אסור לו להשתיק בשבת ואף שיהיה דבר שאי"מ הלא אמרינן מתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה. זה אינו דהא מבואר להדיא ברש"י פסחים כ"ה ב' גבי לא אפשר ולא קמכין קאמר רש"י כגון "ריח של ע"ז" וקול זמר ודאי דלא עדיף מריח ע"ז, ועל כ"מ פ"ב משופר דמתרץ דעת הרמב"ם דפסק גבי מצה דיוצא שלא במתכין דדמי למתעסק בחלבים ועריות לא כן בשופר. ברם דא דאי דיש לחוש שמא יתחיל לנגן קול אשה או שירי חשק ועגבות וזה אפשר דדמי לאבטריהו דעריות ואף מתעסק אסור, אכן ע"ז אין לחוש דרוב פעמים אין בשם דברי חשק וקול אשה ואם יזמן יצא לחוץ או לחדר אחר, ואם לא יצא יעשה אז איסור, אבל אין סברא לאסור מחמת זה שמיעת הרדיו, וכמו שכתבתי בפנים.

ה) גם מה שרוצה לאסור בזה עפ"י דברי הר"ן שבסוף האורג בנעל דלת וידוע שניצוד צבי שם, דאסור דבר שאי"מ כיון דהוי פסילי, וגם עפ"י דעת הראשונים דדבר שאינו מתכין בשאר איסורין אסור, לא דק דאדרבה דעת הר"ן בסוף שמנה שרצים ובגיד הנשה גבי פת שאפאה עם הצלי דבאיסור הנאה לא שייך פסילי, אמת דהתוס' בשבת כ"ט מבואר להיפך אבל בשו"ע יו"ד סי' ש' סע' ו' פסק הרמ"א להדיא כהר"ן גבי לא יכרוך חבילי כלאים, ועל בש"ך שם ועל בתוס' שבת ק"י וברא"ש שם דגם בשאר איסורין דשאי"מ מותר, ובשו"ע יו"ד סי' ש' מבואר כן להדיא וגם הוי פסילי באיסור דרבנן דלדעת תה"ד מותר.

ו) מה שהארך כמ"ה דחולה עצב רוח כיון דהוא רק צער ואינו כואב לו ממילא לא הוי אף בגדר חולה שאי"ס, ומביא דברי התוס' כתובות ס' א' גבי גונח ויונק חלב בשבת דבצער של רעב כיון שאינו כואב לו לא התירו לו בשבת, וא"כ בני"ד כיון דאין לו כאב לא התירו לו אף מה שמותר לחולה שאי"ס, לא דק כלל לדמות חולה עצב רוח לחולה שאי"ס, דבשלמא בצער של רעב הוא אדם בריא רק שלא אכל איזה זמן ויש לו צער דרעב, לא כן בעצב רוח ומרה שחורה דהוא חולאת ממש, התלוי עם העורקין והחוששים, נערווען בלע"ז, וכשהוא במדרגה גדולה אפשר דמיקרי גם חושיב"ס, כחולה נכפה ר"ל דגם כן אין לו כאב ומיקרי חושיב"ס, כמבואר ביר"ד בטו"ז סי' פ"ד בשם רש"ל ולפלא על החות"ס יו"ד סי' ע"ו שחוכך בחולה נכפה אי מיקרי חולה שיב"ס ולא הביא דברי הרמב"ם בפיהמ"ש יומא פרק ג' שפירש בהדיא על מתני' מי שאחזו בולמוס דהוא מין ממניי החולאים שנופל בו האדם ונקראים בלשון חכמים נכפין וכו' ודוחה שבת ויו"כ, הרי להדיא של הרמב"ם דמיקרי חושיב"ס, ועל שבת כ"ט ב' מפני רוח רעה פטור ופיהמ"ש להרמב"ם שם זה מרה שחורה ומשמע חולה שיב"ס היא יעו"ש, ואפשר אף חולה עצב רוח במדרגה גדולה, ג"כ בסוג זה, ואף אם לא נחליט זאת אבל דא דאי דחולה עצבים בכלל חולה שאין בו סכנה, וקרא מלא דיבר הכתוב הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם אלמא דבעי רפואה, דמי ממש להאי דרמ"א שכ"ח י"ז מי שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו אף על פי שהולך, כחלה כל גופו דמי.

ז) וממילא אין שום דמיון מה שהביא דברי המג"א סי' רט"ז ס"ק א' דאין מברכין על קול ערב דזה לא מיקרי שהגוף נהנה ממנו, וכמ"ה דן ק"ו מה אכילה שהגוף נהנה ממנו ומברכין על אכילה אפה"כ ההעדר לא מיקרי רק צערא בעלמא ולא התירו בשבילו שום שבות, הנאת הזמר שאין מברכין על הנאתו, ומקרי רק הנאת חוץ, כש"כ שבהעדרו לא נתיר איזו שבות, אבל באמת לא דק כלל לדון ק"ו כזה, דבשלמא אם נדון כאן על אדם בריא שהוא אדוק מאד לזמרת הזמן וההעדר הוא לו לצער גדול אם נרצה להתיר לו בשביל צער הלזה איזה איסור שפיר ה' יכול לדון ק"ו כזה, אבל ני"ד מיירי באיש חולה עצבים ומרה שחורה, נערווען קראנק בלע"ז, והזמר הוא לו לרפואה א"כ דמי ממש למי שיש לו מכה שמצטער ממנו כל גופו דמבואר בשו"ע דמיקרי חושיב"ס והרפואה היא רחיצה או סיכה ומלוגמא וכדומה, הכי לא נתיר לו בשביל שאין מברכין על הנאת רחיצה וסיכה וכדומה) אם לא במקום דשייך הגזירה דשחיקת סממנים דמ"מ רפואה היא לו וה"נ כן, וזה פשוט לפע"ד. ודברי המג"א שכ"ח י"ב דבמיחוש בעלמא אסור שבות, אינו ענין לכאן, דזה מיקרי חושיב"ס ממש וכאמור, ועל רמ"א שכ"ח סע"ל ל"ה והוא מדברי הבי"ש בשם שבלי לקט, דרוח רעה מיקרי חולה שאי"ס, ועצב רוח דמי ממש לרוח רעה, יעו"ש.

ח) מה שהביא דברי רש"י פסחים נ"ו א' גבי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי, לא תאמר

יש לה צער, ופרש"י צער גופה מחמת התאוה, הרי דלרש"י צער רעבון מיקרי צערא דגופא, ועכ"ח דרש"י סובר כשיטת ר"י ולא כשיטת ר"ת כתובות ס' א' דמחלק בין צער חולה לצער מחמת רעב - אינו מוכרת, דהתם נראה דמיידי בבת מלך שהריחה מחמת עיבורה מדלא אמר המשל במלך גופא, רק בבת מלך ומשה"כ יש לה גנאי לאמור כדרך הנשים להסתיר תחילת עיבורן, ובגוונא דא ודאי מיקרי חושאיב"ס ואפשר גם סכנה כמבואר ביומא פ"ב גבי עוברה שהריחה. ובלאה"כ יש לדחות דאף ר"ת לא יחשי החוש דצער רעב הוא צער הגוף, ודוק.

ט) מה שהביא קושיא בשם הגאון ר"א מקאוונא בשבת ס"א דלא יצא האיש בקמיע שאינו מן המומחה, וקשה הא קי"ל ספק נפשות להקל. על בפייה"ש להרמב"ם יומא פ"ג דאין הלכה כר' מתיא בן חרש דמתיר לאכול חצר הכבד של כלב שוטה לרפואה כי זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה ואין עוברין על המצוות אלא ברפואה המרפאין בטבע, ואם כן לק"מ, וקמיע מן המומחה שאני שהוא בדוק ומנוסה, ומסתמא גם הג' הנ"ל דובר מזה.

י) מה שהקשה על מה שאנו סומכים להבעיר ולהחם בשבת ע"י עכ"ם משום דהכל חולין הן אצל צנה, על ס"ל רע"ו, אם כן ביומא ל"ד ב' א"ב אם כה"ג זקן או איסטניס מחמין לו חמין וגירסת התוספות בשם משום דאין שבות במקדש, וכן בשבת י"ט מאחזין את האור במדורת בית המוקד, וברש"י שם מפני שהכהנים הולכים יחפין על הרצפה ובגמ' הטעם משום שכהנים זריזים הם, הא בלאה"כ כיון דיש צערא דצינה מותר שבות דרבנן, והניח בצ"ע - ולפע"ד לק"מ, דהתם ביומא מקשה הגמ' הא מצרף ומשני בלא הגיע לצירוף, אבי אמר א"ת בהגיע לצירוף וכו' עד משום דאין שבות במקדש, לפי גיר' התוס', ואי לאו במקדש ודאי היו צריכין לדקדק לחמם עם עששיות שלא הגיעו לצירוף, ובשבת כ' מאחזין את האור במדורת בית המוקד משום שהכהנים זריזים הם הא בלאה"כ ודאי היה אסור עד שתאחו האור ברובן כמו בגבולין המבואר שם, דהיכי דאפשר ודאי אין מתירין אף שבות מפני הצנה, וזה פשוט. א על רמב"ם הל' ק"פ פ"א הל' ט"ו דשבות במקדש היתר הוא, וברמב"ם סוף הל' בית הבחירה דבלילי שבת לא היה בידם נרות אלא בודקין בנרות הדולקין שם מע"ש ובכ"מ שם משום דהיכי דאפשר אין מתירין שבות במקדש, ובמל"מ שם העיר באמת מגמ' יומא דעששית הנ"ל, ועל בתויר"ט פ"א דתמיד דמתרץ דאבוקה של אור בידו יש בו משום הטיית הנר שהוא מבעיר ממש ושבות חמור כזה לא התירו במקדש, וכעין זה נמי בתוס' עירובין ק"ב ב' ד"ה והעליון ע"ש.

17 - שערים מצוינים בהלכה סימן קכ"ו אות ד'

ד) שום כלי שיר. והראדיו שמשמיע חדשות בעולם ודברי מסחר, ובין דבר לדבר משמיע גם שירים על כלי שיר ואי אפשר לצמצם י"ל דאזלינן בתר רוב תשמישו, והעיקר והרוב נעשה לחדשות ודברי מסחר, ודומה למש"כ בש"ע אר"ח (סי' תנא סו) דאזלינן בתר רוב תשמישו, וחומרת הרמ"א לא שייך כאן. ועי' שם בטו"ז ס"ק יא.

18 - שו"ת שבט הלוי חלק ו' סימן ס"ט

ד' סיון תשד"מ לפ"ק.

כבוד ידידי היקר מוכה הרבים בנשיק הרב ר' ישראל חולק שליט"א - בני-ברק - נתני.

אחדשה"ט באה"ר.

אשר שאל כבי' אותי צענין גדרי איסור שמיעת כלי זמר, כנה ז"ל רבינו הרמב"ם פ"ב מכלכות חפית כ"י - וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר, וכל מיני זמר וכל משמיטי קול של שיר אסור לשמוע צהן, ואסור לשומען מפני החורבן, ואפילו שירי צפח על היין אסורה שנאמר צעיר לא ישחו יין וכו', וכבר כתבתי צו"ת שצ"ע כלוי וי"ד (קמ"א) סי' נ"ז דמסיפא דלשון רבינו שלא כחיר רק שירי צפח שלא על היין, ח"כ מה זכ שכי עוד צרישא וכל מיני זמר וכל משמיטי קול של שיר אלא דרמב"ם סגר עליו את השער ואסר כל משמיטי קול שצטולס, אפילו אינו כלי מיוחד לכך, ומסב"א כ"ל דאפילו שמיעת פאטאפאן היינו בכלל כלי שיר יע"ש לדינא.

ויש לעמוד על מה שכי' הרמב"ם וכל משמיטי קול אסור לשמוע צהן, וא"כ מה זכ שמוסיף עוד ואסור לשומען מפני החורבן, ויראה מה זכ דיש איסור על הכלי ואיסור על

השמיטה, ויכי' נפ"מ צענין כרדיו דגם מי שטועה ומתיר לעצמו להחזיקו בביתו עבור עניני מסחר וחדשות מכ"מ חלק השיריכ צודאי אסור לשמוע.

וראיתי בספר שערים מצוינים בכלל כמסוקף לבי קאש"ע סי' קכ"ז - ד' שכי דכרדיו ששומעין חדשות ודברי מסחר, ובין דבר לדבר משמיע גם שירים על כלי שיר וא"א ללמ"ס י"ל דאזלינן בתר רוב תשמישו, והעיקר והרוב נעשה למסחר וכו' ודומה למש"כ הש"ס אר"ח סי' תנ"א ס"ו דאזלינן בתר רוב תשמישו וכו' פ"כ.

ודברים תמוהים כי דאין הכלי קוצע אלא השמיטה קוצעת דאסור לשמוע כמש"כ הרמב"ם ומה לי א"ס הכלי אין רובו לכך, ומה דאי אפשר ללמ"ס זה יתכן דלא אינו מכון לאיסור כ"ל, ומה דכתיב מאר"ח סי' תנ"א מהכשר כלים דאזלינן בתר רוב תשמישו, על ראי' זו לא לריך להשיב כלל.

היתר לנמוד כלי שיר ולהחזיק סהם ע"מ לשורר סהם, וגורם חמור מזה שהולכס ללמוד במקומות אסורים, וזאים שם לידו איסור חמור ונשים וגוים, וגם לריכס לשורר צפס ולהכשיל בקול צלשכ ערוכ. ע"ע ח"ה ס" קכ"ז-ב

ועיין בספר יוסף אומן המפי מלמד מנאזוי אשכנז שמלפני מלחמת שנה בכלי מ' צלש שהרשים על צעלי הצתים של פרלמקפורט, על שסס לומדים צנותיכס כלי שיר נגד הכלכה המפורשה.

הנהגה אין צידונו לצטר צנת אחת הפרלכ הזאת, ואשרי אדם שומע לי לא לפרוז צנה, ועכ"פ חלילה להחזיק צנית הכלי שיר שקוראים כהיום אורגאן שכולל כמכ כלי שיר ורבותיו ואצותיו הקפידו מלד על זה, ומי יתן שדורינו יצין שכל החיים שלנו וכל הכבדת הצנית צית חרדי ויראי כי לריך שיהי משוער ע"פ הכלכה ושר"ע וכלל זה ענין כלי, וצנכות זה חככ לראות צשמחת גאלחתינו ופדות נפשינו. הכ"ד ידיכס מצפה לרחמי ה'

והנהגה להלכה כתי כרמי"ל אר"ה ס"י תק"ס ס"ג ד"ה דוקא מו שרגיל צכס בגון המלכים שטומדים ושוכבים בכלי שיר או צנית המשכה ע"כ, ודבר פשוט דהא דיון שמתרצו כ"כ הכלי שיר הלכ יודע שזה נקרא רגיל צכס כידוע ממנהג המחזיקים כלים אלה, ומכ"כ הפותחים הרדיו צבוקר צנת קימה צנכנית זמר הצוקר וכיו"צ צטרצ וצנת סעודה דליסור נמור הוא ע"פ הלכה.

ולמעשה לצופתינו ולערינו כמעט נשכה הלכה פסוקה הזאת, ואין לנו למוד זכות נמור, ומיכז עכ"כ אלו השומעים הכלי שיר שמשמיעים זמר קודש חמר מלכ לעורר הלצנות, ומכ"כ צנת סעודה חתוכה מותר, צמקס שאין איסור מיוחד לכך כמו צירושלים עיכ"ק כידוע, או למי למי ששומע לפקח עלצונו ש"ל שנגדר מלכ הוא, כלשכ ככר כי בגאון מכה"ג ח"צ ס"י קכ"ה — ופשיטא דאין זה נותן

19 - שו"ת צ"ץ אליעזר חלק טו סימן לג

שאלתו השניה היא אודות טייפרקורדר ופטיפון אם השירה והזימרה ששומעים מהם דינם כזמר - בכלל, ואסור לשומעם, לשיטות האוסרים.

הנה לדעתי יש חילוק בזה, והוא אם השירה והזימרה ששומעים מהם הנה שירה וזימרה דפומא, זאת אומרת, מה שאנשים השמיעו את תוכם משירת וזימרת פיהם, אזי דינם כשירה וזימרה דפומא דמותר, ואם השירה והזימרה היא מכלי - שירה שניגנו והקליטו אל תוכם אזי דינם אז כזמר - בכלל, ובדומה לזה מצאתי בספר שו"ת אגרות משה חאר"ח ס"י קס"ו שהעלה כיו"ב על כלי הרדיא, דאם נשמע שירה דפומא מותר עיי"ש.

20 - מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף א

שפיר דמי - שמא יקדמנו אחר, ונ"ל דמותר לעשות באותו פעם סעודת אירוסין (עסלי תקנ"א ס"ב) אבל לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור ונ"ל שאף מי שעשה שדוכים אסור לעשות ריקודין ומחולות.

21 - שו"ת אגרות משה חלק או"ח א סימן קסו

וע"י הרדיא / הרדיו / אם נשמע זמרא דפומא מותר ואם בכלי זמר אסור. ובימי ספירה יש לאסור בזמרא דמנא אף להמתירין. ידידו, משה פינשטיין.

22 - אלה הם מועדי

ובפרט בימינו שרגילים לשמוע בכל שנה זמירות שירות ותשבחות, וכל אדם יש ו בביתו מכשירי הקלטה וקלטות לרוב, אין הדברים משמחים כל כך כמו בשנים ועברו שלא היו רגילים בכל אלו. וגם לרבים ה נחשב להם כרפואת הנפש לשמוע זמירות פסוקים עם כלי זמר, והדבר מציל אותם זדכאון, מחשבות רעות וזרות, ומקיימים אמר קדושים "מצוה גדולה להיות צשמחה" גם בימי הספירה שעכ"פ איננו זראים את השמחה בחוץ, אבל בפנימיות יש להיות שמח, כי העצבות מביאה את האדם לידי חטאים ומרעין בישין.

ובפרט כאשר שומעים זמרה של רגש וערגה לקובי"ה שלא רק שאין הדבר מביא לידי ריקודין ומחולות אלא אדרבה, עוד מביא את האדם לידי תשובה ומעשים טובים, וכמו שאמרו רז"ל שעולם הזמרה שבעולם האמת נמצא ליד עולם התשובה, כי לפעמים - רבים באים לידי הרהורי תשובה דוקא ע"י זמרה של ערגה וכיסופין לבורא עולם וכמשי"כ יאנעים זמירות ושירים

גדולים וחשובים שליטי"א שאף הם התירו כה"ג, ולא הבאתי את הדברים כאן בשמם, כיון שלא שמעתיים בעצמי, רק מכלי שני. אבל כיון שאמרתי את כל הנזכר גם בערוצי הקודש, היו כמה תי"ח שהתקשרו אלי וסיפרו לי בשם רבותיהם שגם הם נטו להתיר כמשני"ת. וכן נלעני"ד פשוט להתיר בכה"ג, ובפרט אחר

ששמעתי שיעורו של הגר"ש דייכובסקי שליטי"א חבר ביה"ד הגדול [בכנס המ"א לתורה שבע"פ] להתיר כה"ג גם בתשעת הימים, והיינו מרי"ח אב, אף שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כמבואר בתלמוד, ואף שזהו אָבֶל של כלל הציבור, וא"כ כל שכן בעניינינו, והשי"ת יצילנו משיגאות.

ומכל זה אנו רואים שבמקום שיש חשש שיעברו על איסור גדול ואפילו איסורים דאורייתא, בודאי שיש מקום להקל לשמוע נגינות רגש אפילו עם כלי זמר. והרי יש שכתבו שבענין זה אפילו מבטלין מנהג ידוע [וכאן אין זה מנהג ידוע וגם אין מקור למנהג כזה], ואפילו מתירין איסור גילוח בימי העומר שהוא מנהג ותיקין ומובא בראשונים כמו הטור (סימן תצג) והר"י ך שועיב בדרשת יו"ט א' של פסח כמו שהובא בבאר הגולה ס"י תצג, כדי שלא יעברו על איסור תורה של תגלחת בתער כל השנה. הרי כשיש חשש שיעברו על איסור ממש בודאי שיש להקל במנהג וכ"כ כאשר יש ספק על המנהג ומקורו וכמו שנתבאר כאן באריכות.

על כן הדבר פשוט וברור דיש להתיר לשמוע נגינה שקיטה גם עם ליווי של כלי זמר בימי הספירה, וכן שמעתי בשם רבנים

23 - שלמי מועד עמוד תנ"ב

בלקט יושר (עמו' 97) כתב, שבעל התרומת הדשן לא היה אומר "אליהו הנביא" במוצאי שבת של ימות הספירה, וכן ביוסף אומץ סימן תר"א (עמו' 128) שבשבתות שבתוך ימי הספירה יש לומר הזמירות בקול נמוך ובניגון שאינו משמח³⁶.

והורה רבינו שבימי הספירה יש להמנע מכל שירה שמעוררת לריקוד ומחול, אבל שירה שמרוממת את האדם ואינה מביאתו לריקוד ומחול אין להמנע ממנה, ומה שכתב בלקט יושר הנ"ל אפשר שהיו נוהגים לשיר את "אלי הנביא" בניגון שמעורר לריקוד ושמחה³⁷.

24 - טור אורח חיים סימן תצג
ויש מקומות שנהגו שלא להסתפר

25 - מסכתות קטנות מסכת שמחות פרק ז הלכה יא

לתספורת כיצד, אסור בנטילת שער אחד ראשו ואחד שפמו ואחד זקנו ואחד כל שער שבו; כשם שאסור בנטילת שער כל שבעה כך אסור בנטילת שער בתוך שלשים לאחר שבעה. וכשם שהוא אסור בנטילת שער כך אסור בנטילת צפרנים. האשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה.

26 - רמב"ם הלכות אבל פרק ה הלכה ב

ומנין שהאבל אסור בתספורת, שהרי הזהיר בני אהרן ראשיכם אל תפרעו, מכלל שכל המתאבל אסור לספר שער אלא מגדל פרע, וכשם שאסור לגלח שער ראשו כך אסור לגלח שער זקנו וכל שער שיש בו, אחד המגלח ואחד המתגלח, היה מגלח ושמע שמת אביו משלים תגלחת שערו אחד המגלח ואחד המתגלח, וכן אסור לגלח שפה וליטול צפרניו בכלי אבל בשיניו או שנוטל צפורן בצפורן מותר.

27 - נפש הרב עמוד קצ"א

באבלות דספירה: רבנו הסביר שמנהג האבלות מייז בתמוה ואילך הוא בבחינת אבלות של י"ב חודש [וכמו כן בימי הספירה], ובשבוע שחל בו ט"ב (ולפי מנהג הרמ"א – מ"ח ועד התענית) – הוי בבחינת שלשים, ובט"ב גופו – נוהגים כל דיני שבעה. ועפ"י הבנה זו היה סבור שמותר להתגלח בימי הספירה – לאלו המתגלחים בכל יום, וכן מייז בתמוה עד ר"ח אב. שמאחר שדין זמנים אלו שוה לאבלות של י"ב חודש, וב"י חודש כבר נהגו העולם כדעת הפוסקים הסוברים, דהנהוג להתגלח בכל יום, וממתין קצת מלהתגלח – דזה כבר מיקרי שיעור גערה. ורק מ"ח אב עד לאחר התענית, שדינו כאבלות שלשים, דלא מהניא גערה להתיר, אז שפיר יש לאסור להתגלח. [וכעצם הנחתו מתבאר מדברי הסי' פתחי תשובה לאו"ח תקנ"א ס"ג שכתב בשם תשו' פנים מאירות, דאשה מותרת בתספורת מ"ח ועד התענית, דהא יש מתירים אפילו באבלות לאחר שבעה. הרי דס"ל דגדר ניהוג האבלות מ"ח ועד התענית הוא בבחינת שלשים. וצ"ע דברי האגרות משה (יו"ד ח"ב סי' קל"ז) שרק כתב להתיר תספורת לאשה בין המצרים קודם שבוע שחל בו ט"ב, עפ"י החשבון הנ"ל. דלכאורה טפי מסתבר כדברי

28 - ספר ועלהו לא יבול חלק א' עמוד קפ"ב - קפ"ג

(סיפר לי ידיד ששמע שיעור מראש ישיבה אחד שהגיע למסקנה שגם בימי ספירת העומר מצוה להתגלח לכבוד שבת. אחת מן הראיות לכך היא מדברי המשנה ברורה סי' תקנ"א סקל"ב, שהביא את דברי המגן אברהם שאסור להסתפר בערב שבת חזון משום "שבלא"ה אין רגילין לספר בכל שבוע", ומזה משמע שבזמננו שרגילים להתגלח כל

או יומיים, וכל שכן לכבוד שבוע שמנוגד לזה, בין יומיים או יותר.
ותגלח בערב שבת חזון. והוסיף אותו ראש ישיבה שאם בערב שבת
ון יש להקל בגילוח בזמננו, ק"ו שיש להקל בערב שבת שבימי ספירת
נומר!

סיפורתי לרב את הראיה הזאת, ושאלתיו כיצד יש לנהוג למעשה?
וענה: למעשה אין להתגלח בימי ספירת העומר. אם זה היה מותר,
ו צריכים נושאי הכלים של הש"ע להעיר על כך שלכבוד שבת מותר
התגלח בימי ספירת העומר, אך אף אחד לא העיר על כך. נכון שהסברא
ומרת שהיה צריך להיות מותר להתגלח לכבוד שבת, אבל נהגו שלא
התגלח, ואין בכוחנו לשנות מנהגים [כך הבנתי מדבריו]. ולא היתה
שמעת לרב הטענה שניסיתי לטעון שזהו דבר חדש שמתגלחים בכל
ם, ולכן לא נזכר דין זה בנושאי כלים של הש"ע, וגם לא שייך בזה
נהג [באמת מדברי הרד"ק שמואל ב' פרק י' פסוק ה' רואים שבזמנו
גזג לגלח את הזקן, וכהבנת הרב].

שוב הראוני את דברי החתם סופר (שר"ת יו"ד סי' שמ"ח ד"ה
אי) הכותב שדברי המגן אברהם הנ"ל שאוסר תספורת בערב שבת
וזון נאמרו ביחס לתספורת הראש, "אבל מתספורת הזקן הנהוג
כשני ומצער הרבה ומנוול אותן מאוד מזה לא דברו ולא עלה על
בם".

חזרתי ושאלתי את הרב ביחס לטענתו שנושאי הכלים של הש"ע
צריכים להתייחס לגילוח בערב שבת - הרי החתם סופר מתייחס
ומיקל בכך!?

ואמר לי: החתם סופר כותב שזה כמו "קוצים ודרדרים" שצומחים
דם, וזה גורם לו צער רב [לא מצאתי בדברי החתם סופר את הביטוי
צ"ם ודרדרים], ובאמת מי שמיקל להתגלח יש לו על מה לסמוך,
יון שזה דבר חדש במאה שנים האחרונות שמרבים להתגלח, והמנהג
ננו שאדם צריך לצער עצמו. אף על פי כן מנהג האנשים שהם יראי
זים שמחמירים על עצמם שלא להתגלח, וכך ראוי לנהוג, אבל מי
ן מתגלח לא צריך להעיר לו על כך כי יש לו על מה לסמוך. [דיברתי
ו הרב על גילוח בספירת העומר, ולא ברור לי אם הוא הדין לזמנים
זרים כמו חול המועד וג' שבועות של ימי בין המצרים]. על כל פנים
ג שייך להתיר את הגילוח בימי ספירת העומר מטעם שכבוד השבת
יף, שהרי בדורות קדמונים גם כן ידעו את ערכו של כבוד השבת,

29 - מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ג

יד וכן לכבוד שבת - משמע שגם לכבוד שבת מותר לכבס ביום ה' וכ"ה בטור ובמשנה וכ"מ ס"ד וכ"כ הב"ח סס"י
זה דנהגין היתר אך הד"מ כ' וז"ל רחיצה היה לנו להתיר בע"ש מק"ו דכיבוס שאסור מדינא ואפ"ה מותר לכבוד
שבת ק"ו ברחיצה אלא שנהגו איסור אפ"ל ברחיצה עכ"ל משמע דכיבוס נמי נהגו איסור ומ"מ יש להקל אם אין לו
כתונת לשבת וכ"מ בהגמ"נ וע"י עכו"ם פשיטא דשרי וכ' בהג"א דתספורת אסור אפ"ל לכבוד שבת ונ"ל הטעם
דבלא"ה אין רגילין לספר בכל שבוע.

30 - שו"ת אגרות משה חלק אור"ח ד סימן קב

א דסליחות תשכ"ב. מע"כ הנכבד מר שמואל בערגער שליט"א.
הנה אם אחד עוסק באיזה מסחר למלאכה שאם לא יסתפר את זקנו בימי הספירה ובימים שבין י"ז בתמוז
לט' באב יהיה לו הפסד ממון אז מותר כי לא נהגו במקום הפסד. אבל בשבוע שחל בו ט' באב שאסור מדינא דגמ'
סוף תענית) אל ע"א אין להתיר. דיידו, משה פיינשטיין.

ואף על פי כן נהגו אבלות. [לא היה ברור לי אם מה שאמר שיש מקום
לגלח היום ההתורה היוו דוהא יטרד שבת או אפילו באמצע השבוע].

[מכיון שלא היתה ברורה לי מסקנת הדברים חזרתי ושאלתי את
הרב לשם בירור הדברים, ואמר לי:] אלה המקילים להתגלח בימי
הספירה זה דוקא לכבוד שבת. התקנה היתה לאסור גם גילוח הזקן
מכיון שאז לא היו רגילים להתגלח כל יום, ואין בכוחנו לשנות המנהג
[רק שהמקילים יש להם על מה לסמוך, וכדלעיל]. ובענין גילוח בחול
(המועד - זוהי סוגיה אחרת כי שם הטעם הוא כדי שלא יכנס מנוול
לח, ואם לא מתגלח בחול המועד הוא נראה יותר מנוול [הרב לא
אמר להתיר]. ובענין גילוח בשלושת השבועות, המשנה ברורה (בביאור
הלכה סי' תקנ"א סעיף ג' ד"ה וכן) מביא שיש מקילים להתגלח לכבוד
שבת, ובעבר נהגו כך בחורי ישיבות [היה נשמע מדבריו שאין בזה פגם].
אך כיום לא מתגלחים בישיבות (אף לא לכבוד שבת) בימי בין המצרים.

31 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף ב

ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב (מהר"ל). מיהו אם חל ביום ראשון, נוהגין להסתפר ביום ו' לכבוד שבת (מהר"ל). ומי שהוא בעל ברית או מל בנו, מותר להסתפר בספירה לכבוד המילה. (גהות מנהגים).

32 - משנה בנורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף ב

בעל ברית - היינו הסנדק והמוהל ואבי הבן אף שאינו מוהלו בעצמו (אמ"ש הרמ"א או מל בנו היינו שיש לו בן שצריך למול אותו) אבל לא המוציא והמביא (אחרונים):
להסתפר בספירה - היינו אפילו ביום שלפני המילה סמוך לערב קודם הלילה לבהכ"נ. ואם חל המילה בשבת מותרים להסתפר בע"ש אפילו קודם חצות (פמ"ג):

33 - דגול מרבבה שם

דגול מרבבה
* רמ"א וחתן כנסת שלמי חנוכה
סקורין ספין הולין מח"ב לקטן ט'
הקלה בח"א ס"ק ו"ו ח"ב במפרס
זכרות חסר ל"ג בעומר נל"ז לפתח
נמ"ס על שם סקורין שפיהל"ז :

34 - שו"ת אגרות משה חלק אור"ח ב סימן צה

באחד שמנהגו שלא להסתפר מר"ח אייר עד ימי הגבלה וצריך לילך על חתונה בר"ח סיון אם מותר להסתפר י' אב תש"כ. מע"כ ידידי הנכבד מו"ה יהושע ליימאן שליט"א.

הנה באחד שנהג דיני ימי הספירה מר"ח אייר עד ימי ההגבלה וצריך להיות על חתונה באור לר"ח סיון, אם מותר להסתפר לכבוד החתונה אחר מעריב שכבר הוא ר"ח. הנה אם היה יודע בתחלת הספירה שיצטרך להיות על חתונה בר"ח סיון היה יכול בשנה זו לשנות מנהגו, על המנהג האחר לאסור מאחר אסרו חג פסח עד ר"ח אייר ולהסתפר בשני הימים של ר"ח אייר ובל"ג בעומר ולאסור בשאר ימי אייר ולהתיר מר"ח סיון ואילך, שהרי יהיו ל"ג יום באיסור תספורת כדבארתי בספרי אגרות משה על אור"ח סימן קנ"ט שאין איסור שינוי מנהג מהמנהג דמר"ח אייר עד ימי ההגבלה, כיון שבתרייהו יש מספר הל"ג יום, דשני המנהגים הם נחשבים למנהג אחד לאסור מספר ל"ג יום עיי"ש.

אבל אם לא היה יודע בתחלת הספירה ונהג היתר תספורת עד ר"ח אייר, הרי יחסר לו כשיסתפר מר"ח סיון ממספר הל"ג יום. ואף שיכול להשלים לאסור גם יום השני מימי הגבלה נגד יום ר"ח סיון, כי יום הראשון מימי הגבלה הא נחשב לו מימים שנהג איסור דרך מצד מקצת היום ככולו הותר כדאיתא במג"א סימן תצ"ג סק"ה ובמ"ב ס"ק ט"ו, ולכן לא יתחשב שנהג עוד יום בזה שיגמרהו עד הלילה באיסור אבל כשינהוג איסור עד למחר בשני להגבלה הרי יהיו ל"ג יום, מ"מ כיון שלא מצינו מנהג כזה אפשר אין בידו לעשות דבר חדש, משום שאולי כיון שנסתפר בר"ח סיון שישארו רק שני ימים ולילה באיסור לא יהיו ניכרין שהם מימי איסור שיש שאף בימי היתר אין מסתפרין שנים ושלושה ימים ולא יתחשב השלמה לר"ח סיון שהיה נוהג איסור אף שהיה בגידול שער מל"ג בעומר והיה ניכר שרק מחמת האיסור לא נסתפר.

ול"ד להמנהג שהביא המג"א סק"ה שאסרו כל הימים מפסח עד שבועות לבד ימי ר"ח דאייר וסיון שנמצא ג"כ שנהגו איסור על שלושה ימים דאחר ר"ח סיון אף שלא ניכרין שהוא מצד איסור, משום שלמנהג ההוא הא אינו מצד מספר הל"ג יום אלא שאסרו כל הימים שמתו בהם דסברי דמתו כל הימים שמימי הספירה רק לא בהימים שאין אומרים בהם תחנון מדינא כדבארתי בספרי שם, לכן אין להתחשב במה שימים אלו לא יהיו ניכרין מהאיסור, דעכ"פ אין לאסור בר"ח סיון שלא מתו בו ואין להתיר בימים שאחר ר"ח שבועות שמתו בהם. אבל להנהיגין לאסור מספר ל"ג יום ורוצה לשנות להשלים ביום אחר אין זה השלמה לאסור ביום שלא ניכר נגד יום הניכר ולכן לא מצינו מנהג כזה, וממילא כ"ש שהוא עצמו לא ישנה להשלים יום דהגבלה נגד יום ר"ח סיון. ונמצא שלעשותו בהיתר פשוט אינו יכול.

ולכן אם אין הכרח לפניו להסתפר שלא בוש כ"כ לילך להחתונה בלא תספורת אינו רשאי להסתפר, אבל אם בלא תספורת אינו יכול לילך אל החתונה רשאי להסתפר אף שהוא מימים שנהג איסור. לא מבעיא אם הוא מהקוראים כאלו שיקפידו עליו כשלא יבוא והיה בא אף ממקום רחוק והיה מניח עסקיו לבוא על החתונה שיש להתיר לו, אלא אף אם הוא משאר הקוראים נמי כיון דיש מצוה על כל אחד בשמחת חתן וכלה וכשלא יסתפר לא יוכל להיות שם רשאי להסתפר. ול"ד לברית מילה שאין מתירין לכל הקוראים להסתפר אלא לאבי הבן והמוהל והסנדק, ששם ליכא מצוה על שאר אדם מצד עצמם שיבואו להברית אלא על אבי הבן הוא מצוה שיעשה בשמחה ברבוי עם ושיקרא חבריו לשמוח עמו, אבל בנישואין הוא מצוה על כל אדם שילכו לשמחת הנישואין כדאיתא בב"ש

סימן ס"ה סק"א שכתב מלשון הפוסקים שכתבו מצוה לשמח משמע דמצוה שילך לשם וישמח אותם, ובסק"ג כתב עוד יותר מזה שאף רק בידע שיש חופה בעיר מצוה עליו אף לבטל מלימודו, ומסתבר שאף הח"מ שפליג ע"ז וסובר דאפשר שרק הרואה שנכנסין לחופה צריך לבטל מלימודו ולא הידע שיש חופה, הוא רק לענין בטול תורה אבל באינו מבטל מלימודו יודה שאיכא מצוה עליו לילך אף שאינו קרוא כלל. וגם אפשר שאף הפרישה שהביא הב"ש שמי שאינו שם אינו עובר הוא רק שאינו עובר על החמשה קולות אבל מודה שאיכא מצוה לילך למקום החתונה ולשמח, ולא יקשה עליו מלשון הפוסקים. וא"כ כ"ש שיש מצוה על הקרואים שיבואו אל החתונה וישמחו. ואולי בערים הגדולות כנא יארק וכדומה שמי שאינו קרוא אינו הולך אל החתונה יש להחשיב הקרואים כמצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים דהרי רק עליהו מוטל, ומה שאפשר במעט האנשים שיבואו מהקרואים הא כיון שאמיד לעשות ביותר שמחה הרי נמצא שימעט השמחה מכאופן שרצו ויכלו לעשות והוי זה כאי אפשר. אך מסתבר כיון שמתחלה ידעין שלא כל הקרואין יבואו לא הוי זה כממעט ואין לה חומרא דא"א לעשותה ע"י אחרים).

35 - שו"ת חתם סופר חלק א (או"ח) סימן קמב

החיים ושלוש ליד הרב החרוץ המפורסם המאה"ג כש"ת מו"ה זלמן ליב סג"ל אב"ד דק"ק ס"ה:
נועם יקרת מכתבו האהוב עלי קבלתי ע"י מוכ"ז, והיות כי כתרוני רבים בענינים שונים כאשר יעיד עלי מוכ"ז ע"כ לא אוכל לצאת בכותבת הגסה דמיתבא דעתו היפה. ואומר בקיצור, ע"ד נישואין בשלשה ימי הגבלה למי שלא קיים פ"ו והזמן דחוק לו עיני ראו לשון הכרוז שהוכרז פה משמא דהגאון מו"ה משולם זצ"ל, ושם נאמר יען כי נהגו פה לעשות נישואין בר"ח אייר ול"ג בעומר וגם עושין נישואין בג' ימי הגבלה, וכן לא יעשה דה"ל תרתי דסתרי, ע"כ מכאן ואילך יהיה לחק הקבוע לאסור נישואין בג' ימי הגבלה. והנראה מדברים הללו שלא הקפיד אלא על שנהגו לישא בשנה אחת בשני הזמנים והוה תרתי דסתרי אהדדי בפ"א כמובן, דבקהלה גדולה כמו בכאן ה' יברכם יארע בכל שנה ושנה תרי נישואין בשני הזמנים כאשר מעכ"ת יודע שכן הוא באמת, אבל אפשר באתר קטן שהנישואין הם לקמצין ואם יארע חתונה בר"ח אייר לא יארע בימי הגבלה, וכאשר א"ל מוכ"ז שכמה שנים לא היו נישואין בעירו באותן הימים, א"כ אין כאן תרתי דסתרי בפ"א, אפשר שאין קפידא כל כך:

ואע"ג דלענין תפלת המנחה ותפלת הערב דעבד כמר עבד וכו' כתבו הראשונים שלעולם צריך לנהוג כחד מינייהו, ובאותו היום שהתפלל מנחה בעוד יום גדול מ"מ לא יתפלל ערבית עד הלילה כיון שכבר פ"א התפלל מנחה סמוך לשקיעה כמבואר בטור וב"י סי' רל"ג, ומה שנהגין להקל עכשיו היינו לענין תפלה מקלינן וסומכין על שיטת ר"ת, אבל בשארי מילי לא, מ"מ הא נראה היינו לענין למיעבד חד גברא תרי קולי דסתרי אהדדי, אבל הכא הרי זה הנושא אשה בג' ימי הגבלה לא סתר עצמו שמעולם לא נשא אשה בר"ח אייר רק משום לא תתגודדו דפגל מורין וכו' וזה לא שייך שהרי השתא הכא ליכא מי שהורה כך ולא סתרי כלל ולא שינוי מפני המחלוקת, כן היה נ"ל לכאורה. אלא לפי זה לא יהיה המסדר קידושין או אחד מבני החופה מאותן שהיו בחופה אחרת בזה השנה ביום ר"ח אייר או ל"ג בעומר אפילו בעיר אחרת דהוי תרתי דסתרי אהדדי. כל זה כתבתי לפמ"ש פר"מ נ"י שבנה ספיקו על איסור הגאון מהו' משולם זצ"ל ושם לא הזכיר רק שסותרים אהדדי בנישואין כנ"ל, ומשם יש ללמוד דתספורת ונישואין אין סתירה זה לזה דאל"ה בטלו כל דבריו, דהרי עכ"פ בכל גלילותינו נוהגין היתר תספורת ביום ר"ח אייר ול"ג בעומר ונוהגין איסור בג' ימי הגבלה, א"כ הנושא אשה בג' ימי הגבלה ה"ל כחתן בין האבלים שהרי נהגו כ"ע שלא להסתפר, אך מלשון הגאון זצ"ל נראה דמהתספורת לא הוה קשה ליה מידי, ואפשר משום דנישואין הוה מצוה ולפעמים הזמן דחוק כמו בעובדא דלפנינו, ואע"ג דמלשון הטור משמע דחומר מנהג איסור נישואין פשטה טפי בכל העולם יותר ממנהג תספורת, מ"מ לא פשטה אלא עד ל"ג, ומנהג אשכנזים מ"ל"ג ואילך אינו מנהג קבוע כ"כ והואיל והוא מצוה אפשר שלא החמירו, והרי קמן דעד הגאון הקילו פה בנישואין אפילו בתרתי דסתרי אהדדי וכן בכמה ורוב מקומות ובתספורת החמירו, ע"כ היה נראה דמתספורת לנישואין ליכא משום לא תתגודדו רק משום סתירה דנישואין עצמן, א"כ שפיר י"ל כיון שבאותו השנה לא היה נישואין בעיר באותו הזמן אפשר להקל:

36 - משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף א

ואף להנהגין איסור גם עד ר"ח אייר מ"מ אם חל ר"ח בשבת כיון שיש כאן תוספת שמחה שבת ור"ח יש להתיר להסתפר בע"ש מפני כבוד השבת וגם לישא אשה בו ביום כיון שעיקר הסעודה יהיה בשבת ור"ח:

37 - שו"ת אגרות משה חלק אה"ע א סימן צח

בבאו החתן והכלה אחר ז' ימי המשתה לעירם אם רשאיין בימי הספירה לעשות כעין סעודה לאוהביהם. ובדבר חתונה שהיתה קודם הפסח והוי ימי ז' המשתה בעיר אחרת ורוצים עתה שבאו לעירם לעשות איזה

שמחה לאוהביהם וקרוביהם בלא כלי שיר ובלא ריקודים והוא כעין סעודה שבאים אנשים דרך היום שקבעו והזמינו לזה ומכבדים בשתיה וטעימה ומברכים אותם במזל טוב אם הוא אסור בימי הספירה. הנה לא מצינו מפורש שיהיה זה אסור בימי הספירה אף שלא בנישואין ואפשר דאין דברים אלו בכלל המנהג דאבלות ימי הספירה אך מסברא אולי יש להחמיר כיון שהוא ענין שמחה. אבל בנישואין משמע דהוא כמו סעודת מצוה דהא איתא בכתובות דף ח' דעד שלשים יום אפילו בלא אמר מחמת הלולא ואחר שלשים עד יב"ח באמר מחמת הלולא צריכין לומר שהשמחה במעונו וא"כ הוא סעודת מצוה דבסעודת הרשות אין שייך שיאמרו שהשמחה במעונו ולכן אף שאין אנו נוהגין לומר שהשמחה במעונו אחר ז' ימי המשתה מטעם דערבה האידנא כל שמחה כדאיתא באה"ע סימן ס"ב סעיף י"ג מ"מ לא בטלה חשיבות המצוה לסעודה כזו ולכן נראה שיש להתיר להם כיון שהדרך שעושין שמחה כזו כשבאים אבל לא יהיה בכלי שיר ולא בריקודים. וכ"ש שיש להתיר כשאין עושין סעודה ממש אלא שאוכלין דרך עראי.

38 - משנה ברורה סימן תצג ס"ק ב

מפני שבאותו זמן וכו' - ר"ל ואין ראוי להרבות בשמחה [טורן]. ומ"מ אם נזדמן לו איזה ענין שצריך לברך עליו שהחינו יברך:

39 - שו"ת יביע אומר חלק ג - אר"ח סימן כו

נשאלתי אם מותר לברך ברכת שהחינו על בגד חדש או פרי חדש בימי ספירת העומר, מפני שיש נוהגים להזהר בד"ו. ואמרת להשיב בקצרה כמסת הפנאי.

(א) ראיתי למהר"ר יוסף בן משה תלמיד הגאון מהרא"י בס' לקט יושר (עמוד צז) שכתב וזת"ד, ואמר מהרא"י ז"ל, שמוותר לקנות באוסטרייך בגד חדש ביום ל"ג בעומר ללבוש ברגל. וכיון שקנה מותר לתקנו אפ"ל אחר ל"ג בעומר. אבל לעצמו לא היה מתקן בגדים לרגל עד אחר ר"ח סיון. ובל"ג בעומר עצמו מותר ללבוש כל דבר חדש. אבל בעומר לא היה מתיר ללבוש אפ"ל מצנפת חדשה של פשתן, ואפ"ל אין לו מצנפת. אבל מנעלים היה מתיר ללבוש בעומר אם אין לו. ולא רצה להתיר לי להפך הסרבל שלי קודם ר"ח סיון. ע"כ. ומהר"י יוזפא בס' יוסף אומץ (סי' תתמה) כ', איסור גילוח ולבישת מלבושים חדשים אין נוהגים אלא החל מר"ח אייר ואילך. ע"כ. ולאפוקי ממ"ש בס' ארחות יושר (פ"א), והובא בס' קמח סולת (דקכ"ב ע"ג), כי מה שאו' העולם שאין לעשות בגדים חדשים בימי העומר, הוא שיחת נשים, שלא מצינו חומרא זו בשום פוסק. וכו'. ע"כ. שבהגלות נגלות דברי מהרא"י ומהר"י יוזפא, יש להם ע"מ שישמוכו בחומרא זו. וע' בס' פחד יצחק (ע' עומר) שכ' בזה"ל: כ' הר"ר מה טוב, לא נוכל לאסור להדיא לקנות כלים חדשים בימי העומר, שלא החמירו בד"ו לא פוסקים ראשונים ולא אחרונים. זה בלבד ראיתי בספרי מחברי דרשות שאין אומרים שהחינו בימי העומר. ולכן דברים קלי ערך לתפור ולקנות חדשים נוכל להקל. ודברים ששייך בהם שהחינו יש להחמיר עד ל"ג בעומר וכו'. וראיתי בכתבי הרב בעל באר עשק שכ', ראיתי נוהגים שבימי העומר עד ל"ג בו אינם עושים כלים ובגדים חדשים, שהם ימי צער. והכל תלוי במנהג שאין שום איסור בזה. ואפ"ל נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא דמעילל אב מנהגא [ירוש' רפ"ד דפסחים]. עכת"ד. ובס' עקרי הד"ט (סי' כא אות יז) הביא דברי הפחד יצחק בשם הר"ר מה טוב, וכ' ע"ז, ובמקומות שנתיישבתי לא היו נוהרים כלל שלא לברך זמן בימי הספירה. וממילא משמע דאי איתנא עלה מטעמא דשהחינו, אין לחוש ג"כ לקנות כלים חדשים. וכבר נשאלתי ע"ז פה פרינצי ולא חששתי להתיר לצורך קצת כל דהו. ופשוט. ע"כ. ולפ"ד מהרא"י ומהר"י יוזפא הנ"ל המנהג להחמיר יש לו ע"מ שישמוך. וכנ"ל. וכ"כ מהר"ח פלאגי בס' מועד לכל חי (סי' ו אות יב), שמנהג טוב שלא לחנך מלבוש חדש בין פסח לל"ג בעומר, מפני ברכת שהחינו. ע"ש.

(ב) ותבט עיני להמאמר מרדכי (סי' תצג סק"ב) שכ', נשאלתי אם יש לחוש למה שנהגו קצת להקפיד שלא לברך שהחינו מפסח עד ל"ג בעומר ואם יש לזה טעם כעיקר, או הוא מנהג בטעות. והשבתי שמיום עמדי על דעתי לא חששתי לזה כי לא מצאתיו בשום ספר ראשון או אחרון. ואין ספק שנתרבה מנהג זה ממ"ש בש"ע (בא"ח/ו) (סי' תקנא סי"ז) שטוב לזהר שלא לומר שהחינו בין המצרים על פרי או מלבוש. וכ' בס' בנימין זאב (סי' קסג), דה"ט שאין רוצים לומר בזמן אבל וצער שהחינו לזמן הזה. ע"ש. [א"ה, וכ"ה בספר חסידים סי' תתמ]. וא"כ הדבר בכל ימי בין המצרים שאין אסורים בתספורת, כ"ש מפסח עד ל"ג בעומר שאסורים בתספורת. ועכ"ז דעתי נוטה שאין לחוש לזה מאחר שלא מצינו כן בשום ספר. וא"א דלא לשתמיט שום פוסק ראשון או אחרון לכתוב כן. וי"ל חרבן בהמ"ק חמיר לן טפי ולכן החמירו בכמה דברים בבין המצרים. ואם באנו להשוות ימי העומר להתם היינו צריכים להשוותם לכל מילי, והא ודאי ליתא, ואין לנו אלא מ"ש חכמים. ואפ"ל התם נחלקו הט"ז והר"י מקראקא על עיקר ד"ז וכתבו להתיר לברך שהחינו בכל יום פן ימות קודם שיזכה לברך ברכה זו. ונהי דלא קי"ל התם כוותיהו. מ"מ הבו דלא

להוסיף עלה. וכן אני נוהג לברך שהחיינו גם קודם ל"ג על פירות המתחדשים באותו זמן. עכת"ד. והנה הגם שספר לקט יושר הנ"ל לא נראה בעליל לפני המאמר ובוזמו. מ"מ יש מקום לומר דלבישת בגדים חדשים שאני, שיש בהם שמחה יתירה. אבל לברך שהחיינו על פירות חדשים שפיר דמי...

(ד) וכמו כן נלע"ד שמותר לתקן ולתפור ולקנות מלבושים חדשים בימי הספירה לחתן שעושה נישואין בל"ג לעומר לפי מנהג אשכנז, או בל"ד לעומר לפי מנהג ספרד...

וכעת ראיתי כמה מאמצי הספרדים שנוהגים להקל לישא אשה ביום ל"ג לעומר בפרהסיא. ואין פוצה פה. וטעות הוא בידם. כי לא ידעו שיש חילוק בזה בין מנהג האשכנזים למנהג הספרדים. וראוי להעיר תשומת לבם על פתגם דנא דלא אריך למעבד הכי, ובפרט באה"ק אתריה דמרח"ל שקבלנו הוראותיו. (הגם לכבוש את המלכה עמי בבית

40 - שו"ת ציץ אליעזר חלק יח סימן מא

(ד) עוד נשאלתי למעשה אם מותר בימי הספירה להתקין את הבית, להרחיבו, ולהכניס בו שיכלולים נחוצים, ועל יסוד המתברר בספרן של צדיקים כפי שצינתי עליונים למעלה, והעיון בגופן של דברים וצדדיהם השבתי להתיר בפשיטות, ובפרט שלא נשמע על מנהג מסוים וקבוע בזה.

לאחר מיכן מצאתי בספר ויאמר מאיר (ואקנין) ח"א סימן ב' שנשאל בדבריו גם על כגון דא, אם רשאים לבנות בנינים חדשים בימי הספירה, ולאחר שציטט מהמאמר מרדכי, ופחד יצחק, ועיקרי הד"ט, מעיקר חלישות המנהג בזה שלא לברך שהחיינו על פרי"ח ובגדים חדשים, ושדבברים קלי הערך לתפור ולקנות חדשים יכולים להקל, וכן לכל כל צורך קל שהוא, סיים וכתב וז"ל: ומענין בית חדש זה לא יעלה על הדעת, שאפלי בשבוע שחל בו ת"ב לא אסר מרח"ל כ"א בנין של שמוחה כגון בית חתנות וכו' אבל בסתם בנין שרי, וא"כ כ"ש בימי הספירה שאין לא איסור ולא מנהג, ואפלי לשיטת הר"ן דהביא מרח"ל הב"י ז"ל דסבר דכל בנין שאין צריך לו כי אם להרווחה בעלמא אסו, אפ"ה אינו ענין לימי הספירה וכו', ואם לכל המאורעות שאירעו לישראל מאחר החורבן ולהלאה יעשו בהם חומרות ואיסורים כמו בהמ"ק אי ח"ו צריכים לישב כל השנה כלה לתנות על שבר בת עמי על מה שקרה להם יום יום כמעט אין לך יום בשנה שלא תמצא שאירע בו צרה כמבכירה מאחר החורבן, וזה דבר שאין הציבור יכול לעמוד בו וכו' ודי במה שנוהגים, ואין להוסיף באיסורים, ומותר גמור לבנות ולנטוע עיי"ש. ותו לא מיד.

41 - עיקר השאלה סימן תתק"א אור"ב

ב ולפיכך נהנו כל ישראל מימות הנאונים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת ולא חילקו בין נישואין דמצוה כגון מי שלא קיים עדיין פו"ר אם לאו ואע"ג דבאבלות נמורה יש חילוקים ס"מ בכאן החמירו על עצמן ומ"מ מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו כיון שעשה מצוה וכ"ש כשראה שיכול היסודך להתבטל אבל לארס ולקדש שפיר דמי וכן אצלינו לעשות שידוכים ולכתוב תנאים מותר שמא יקדמו אחר ומותר לעשות סעודה אך לא בריקודין ומחולות וב"ש שאסור לומר בכלי זמר וכן סעודת הרשות מותר כמו סעודת פריעות ובכבוד בלא ריקודין ומחולות:

42 - אור"ב דקב"ל חלק ה' סימן נ"ו אור"ב

(ג) ואודות המכשירים של זמנינו כמו הרדיו הטייפר קודר וכו' אם דינם ככלי או כשירה בפה גם זה פשוט דמה שנקלט משירה בפה דינה כשירה בפה ומה שנקלט מכלי זמר המצוי ברדיו דינו ככלי שיר.

ושוב עיינתי דאין הכרה דהקלטות של שירה בפה דדינו כפה ולא ככלי די"ל דכיון שאין גוה"כ של כלי דוקא אלא העיקר משום שמחה יתירה דאסור מפני חורבן בית אלקינו (ולא משום ביטול כלי שיר שהרי נקטינו דעיקר שירה בפה) א"כ אין הבדל בכלי אם הכלי עצמה משמיע קול או שנקלט בכלי מהפה. ועיין מה שכתבתי בבית ברוך כלל י' ס"ק ל"ב אודות מקלט רדיו מסתימת הדברים נראה דהוי כשירה בפה, אבל העיקר ג"ל דהוי ככלי. וברדיו יש גם שירה בכלי ממש.